

הרב פנחס שפירא

אב"ד 'שערי שלום' ומחבר שו"ת 'בריתי שלום'

עלייה לארץ ישראל כפנים חדשות לברך ז'

ברכות*

בס"ד, כ"א טבת תשע"ח

לידי"נ הגר"מ ציון שליט"א

מרבני ישיבת עטרת ירושלים ומלפנים רב קהילה באמריקה

אחד"ש מעכת"ה

בדבר שאלתו המחכימה: האם חתן וכלה שהתקיימה חתונתם בחו"ל ואח"כ הגיעו בתוך שבעת ימי המשתה לארה"ק עם קרוביהם, ועושים כאן סעודה בלא פנים חדשות, האם י"ל שהישיבה בא"י, שנתחדשה להם כעת, היא עצמה פנים חדשות, דומיא דשבת, שכתבו הראשונים שמיקרי פנים חדשות.

לענ"ד, בראשית התשובה לשאלה מחכימה זו יש לחדד באיזה מצב מדובר, דאם מדובר בגוונא שבאו החתן והכלה רק לביקור קצר בארה"ק, כי אז הלא לדברי השלטי גבורים בשבועות (דף ח ע"א מדפי הרי"ף) והמהרי"ט (שו"ת ח"ב סימן כח), הסוברים שאין שום מצוה בביקור קצר בא"י, אין בזה שום ענין, ועל אף שבתשובה אחרת לכת"ר (הנדפסת בחלק זה של שו"ת בריתי שלום בסימן ח) כתבתי להסתפק דשמה השלטי גבורים והמהרי"ט קאזלו לשיטתם דס"ל שמותר לצאת לזמן קצר מאה"ק מטעם שזמן קצר אינו מחסר בשם דירה ושעל כן הם סוברים כמו"כ שגם לענין מצוה ומעלה אין בזה כלום. אולם, לדעת רוב הראשונים, הסוברים שאסור לצאת גם לזמן קצר, אולי גם להיפך, תהיה מצוה גם בנכנס לזמן קצר. אכן, בנידו"ד נלענ"ד דשאני, וטעם החילוק הוא עפ"י מה שכתבתי בספרי ברית"ש ח"ג (סימן ד') לתלות את המחלוקת הנ"ל (אם מותר לצאת מא"י לזמן קצר) במחלוקת הראשונים מהו טעם איסור היציאה מהארץ, שלדעת הרשב"ם, שטעם האיסור הוא משום ביטול

* מתוך שו"ת בריתי שלום חלק ז (סימן יד) שעתיד לצאת לאור.

מצוות התלויות בארץ, וכן לטעם המאירי, שזהו משום חשש הימשכות אחר חברה רעה, א"כ אין חילוק בין זמן קצר לזמן מרובה, ורק לטעם הרמב"ן, דזהו משום מצות ישיבת הארץ, יש לחלק בכך, כדחילקו הש"ג והמהרי"ט. ממילא יוצא שגם הסוברים דלענין האיסור לצאת מהארץ אין זה תלוי בשם דירה, מ"מ אין הם חולקים על הסברא שבדבר התלוי בדירה אין כניסה ויציאה לזמן קצר נחשבת מאומה, וממילא בנדו"ד הלא וודאי שכדי להחשיב זאת לפנים חדשות בעינין למעלת השהייה גופא בא"י ולא סגי בכך שע"י זה מיתכשר עניינו לקיים מצוות התלויות בארץ או להיות בחברת יראי אלוקים, וכיון שלגבי מעלת השהייה בארץ לא מצינו למי שיחלוק על הש"ג והמהרי"ט הכותבים בהדיא שבכניסה לזמן קצר אין בכך כלום א"כ וודאי שלא סגי בהא כדי להיחשב פנים חדשות, ודו"ק ופשוט.

וכמו"כ, בחתן וכלה הדרים בארה"ק ורק נסעו לעשות את החתונה בחו"ל [וכגון שהיה צורך לערוך את החתונה במקום מגוריהם של הסבא והסבתא וכדו'] וכעת חזרו למקום קביעותם – גם בזה איני רואה מקום לשאלה, ומהטעם הנ"ל, שגם כשיצאו מהארה"ק עדיין שם דירת א"י עליהם, ולא נתחדש אצלם כעת ישיבת א"י.

וכל הנידון המחוכם של שאלת כת"ר שייך לענ"ד רק בחתן וכלה הדרים בחו"ל ושם ערכו את חתונתם, ואח"כ בתוך שבעת ימי המשתה "עשו עלייה" לארה"ק ע"מ להשתקע ולהישאר בה, שבזה אכן יש מקום טובא להסתפק בדבר.

ונלענ"ד דתלוי הדבר בשיטות הפוסקים לגבי הטעם דשבת נקראת פנים חדשות, דהנה כתבו הראשונים [מחזור ויטרי (סימן תע"ב), ספר המנהיג (בהלכות אירוסין ונישואין), ארחות חיים (ח"א הלכות בהמ"ז אות נ"ט) בשם בעל התוספות, רבינו ירוחם (בתולדות אדם נתיב כ"ב חלק ב'), אבודרהם (בברכת אירוסין ונישואין), ספר השולחן (הלכות סעודה שער ה') בשם התוספות, ספר הפרדס (בשער המעשה)] שהטעם הוא משום שבמדרש על "ויכל אלוהים ביום השביעי" נאמר ש"כיון שבאת שבת באו פנים חדשות", וממילא י"ל דרק לגבי שבת שמצינו כן בהדיא ולא לגבי שאר חידושים רוחניים, ובאמת נחלקו הראשונים (כמובא בב"י באה"ע סימן ס"ב) לגבי יו"ט אי ג"כ מיקרי פנים חדשות, ונראה דבזה תלוי ג"כ הנידון שלפנינו, וממילא למאי דנפסק בשו"ע (אה"ע סימן ס"ב סעיף ח') שגם יו"ט מיקרי פנים חדשות, א"כ לכאור' ה"ה לנדו"ד.

אלא שאכתי תלוי הדבר, לענ"ד, במחלוקת הרמב"ם והרמב"ן גבי כל פנים חדשות- אי בעינן דווקא שהפנים החדשות יאכלו בסעודה או לאו, ומרן המחבר (שם בסעיף ז') פסק בזה כרמב"ם, שדווקא אם הפנים חדשות סועדים שם, ואילו רבינו הרמ"א (שם) הכריע כרמב"ן, שגם אם הם אינם סועדים אלא רק נמצאים שם.

ונדו"ד תליא לענ"ד בפלוגתא זו, דהא לא מצינו שתקנו סעודה משום עלייה לא"י, וע"כ לדעת הרמב"ם והמחבר אינו דומה נדו"ד לשבת, שסועדים לכבודה, וכפי שאביא לקמן מהט"ז לגבי סעודה שלישית.

דהנה בסעיף ח' כתב מרן המחבר שדווקא סעודת ליל שבת וסעודת שבת בבוקר מיקרו פנים חדשות, אך לא סעודה ג'. והטעם מבואר שם בטור דבליל שבת הוא התחלת הפנים חדשות ואח"כ ביום ישנו עילוי, משום דעיקר כבוד השבת הוא ביום, אך בסעודה שלישית כבר אין שום עילוי, וביאר הט"ז (ס"ק ה') שהכוונה היא דמפני שכבוד היום עדיף, לענין שחייבים להרבות בסעודת היום טפי מבסעודת הלילה, ע"כ ישנו עילוי של פנים חדשות נוסף ביום, על אף שכבר עשו סעודת שבת בלילה, אך בסעודה ג' אין שום עילוי, מחמת שלא מרבים בסעודה זו טפי מהסעודות הקודמות, ועוד דהא י"א שיוצאים במיני תרגימא, וכוונתו בטעם הב' הוא דכיון שי"א שאין בסעודה הג' חובה לאוכלה עם פת א"כ לדעתם לא נחשב כפנים חדשות שסועדים שם, ועאכו"כ לנדו"ד, שלכו"ע אין שום חיוב סעודה על העלייה לארה"ק.

ואמנם הרמ"א (שם בסעיף ח') הביא את מנהג אשכנז, שגם בסעודה ג' מברכים, ואת מה שנדחק ליישב בהגהות מנהגי טירנא שזה משום הדרשה, ונראה שכוונתו מחמת שהיו נוהגים לדרוש בסעודה ג' דרשה גדולה ומיוחדת יותר מבשאר הסעודות וכן מבשאר ימי המשתה, והנה בימינו אין זה כך ומ"מ מברכים האשכנזים בסעודה ג', ונלענ"ד ליישב עפ"י מה שהעיר בביאור הגר"א שם (בס"ק כ"ה) דלפום סיום דברי הרמ"א לעיל (בסעיף ז'), דכשבאו פנים חדשות בלילה מברכים בשביל זה גם למחרת ביום, א"כ ה"ה לסעודה שלישית, דכל היום כחדא חשיבא, וממילא בדוחק אפשר ל"דלפי"ז א"ש מנהגנו. זאת, על אף שהגר"א עצמו (שם) מכריע דלא כרמ"א בזה, וש"מ שכדברינו, עפ"י הערת הגר"א, מפורש כבר

עלייה לארץ ישראל כפנים חדשות לברך ז' ברכות

שנו

בארחות חיים (ח"א הל' בהמ"ז סימן נ"ט) וז"ל 'והמנהג לאומרן אפילו בסעודת המנחה, דיום הוא שנתחייב בג' סעודות', עכ"ל. ועוד נלענ"ד להוסיף ולהטעים בזה, דאפשר שכל מה שנתחבטו הראשונים לגבי סעודה ג' היינו דווקא לדעת הרמב"ם, שבעינן שהפנים חדשות יאכלו שם, וי"ל דלדעתו אכן אין מברכין בשביל הפנים חדשות, אלא רק בסעודה הראשונה שהגיעו וסעדו, אך לדעת הרמב"ן, שלא בעינן שהפנים חדשות יאכלו, א"כ ה"ה שאפשר לסבור גם שכל היום מיקרי פנים חדשות, דרק לדעת הרמב"ם, שהעיקר תלוי באכילת הפנים חדשות, א"כ כיון שכבר אכלו פעם אחת תו לית לן בה, אך לדעת הרמב"ן, שהעיקר תלוי בהימצאותם באסיפת העם לכבוד החתן והכלה, א"כ כל היום הראשון להתאספות הכוללת את הפנים חדשות הוא כולו בכלל פנים חדשות באו לכאן, ודו"ק ונכון לענ"ד, וא"כ לכאן' לדידן בני אשכנז יש לן להחשיב את העלייה לא"י כפנים חדשות על אף שלא תקנו סעודה על העלייה לא"י.

אכן, האמת שבנדו"ד יוצא שכדי לברך בעינן לתרי מילי, גם להסתמך על הדעות שאף יו"ט מיחשב לפנים חדשות ולא דווקא שבת, וגם להסתמך על דעת הרמב"ן, שאף בלא שהפנים חדשות אוכלים מיקרי פנים חדשות, וזו לא שמענו לא מדברי הרמ"א ולא ממנהג אשכנז, דאין לנו שום מקור לומר שמברכים גם על סמך שתי הקולות הללו בו זמנית, וספק ברכות להקל, וע"כ לענ"ד אין לעשות מעשה לברך בכך. זה הנלענ"ד למעשה בענין השאלה לגבי חתן וכלה שעלו מחו"ל לא"י.

ובענין חתן וכלה שעוברים מא"י לירושלים לא ראיתי לנכון להאריך דלענ"ד פשוט שאין זה נקרא פנים חדשות, ודווקא גבי מחו"ל לא"י שכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה בזה יש מקום לספיקו לענ"ד, וגם בזה נלענ"ד דלמעשה אין לברך.

ואחתום ביקרא דאורייתא
ידידו אוהבו פנחס שפירא



האוצר ♦ גיליון י"ד

אוצר חושן משפט

המעמד של חברה בע"מ ובעלי המניות לפי ההלכה ♦ היה עושה
בתאנים לא יאכל בענבים